

Előfizetési árak:

Helyben, vagy postán küldve:
 Egy évre 10 frt — kr.
 Félévre 5 frt — kr.
 Negyedévre 2 frt 50 kr.
 Egy óra 1 frt — kr.
 Egyes szám 5 kr.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőségbe (nagy-uj-utca, 1702. sz.) bérmentve küldendő. Ide intézendők a reklamáziók is.

Előfizethető helyben:

Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében, Szinay Gyula kiadó lakásán (kis-csapó-utca 383. sz.) és a szerkesztőségben — vidékről pedig a postahivatalok útján.

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.
 A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.
 Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj:

Négy hasábos petit sorért 5 kr.
 Nagyobb terjedelmű s többzori hirdetések alku szerint jutányos áron vétetnek fel. Bélyegdij minden külön beiktatásért 30 kr.

Hirdetést vagy reklámot magában foglaló újdonság sora 50 kr.
 Nyilttéri közlemények minden petit sora 50 kr.

Hirdetések fölvetetnek Szinay Gyulánál, a szerkesztőségben, valamint Zichermann H. közvetítő irodájában is.

Név nélkül, vagy bérmentlenül beküldött levelek nem vétetnek figyelembe.

Kéziratok vissza nem adtnak

Oroszok és francziák.

Debreczen, márcz. 25.

Alig képzelhető nagyobb ellentét, mint a minő az oroszok és francziák között létezik. A francia a kultura magas fokán áll, míg az orosz kultura olmaradott; a francia mozgékony, eleven, az orosz nehézkes; a francia szellemes, az orosz komor és babonás; a francia szabadságszerető, az orosz szolgaság alatt nyög; a francia hiu és dicsvágyó, az orosz buta és erőszakoskodó; a francia katolikus, az orosz ó hitű; a francia a latin népcsaládok vezére, az orosz a szlávok feletti hegemoniára törekszik; minden tekintetben teljes ellentétei tehát egymásnak, politikai téren mégis rokonszenveznek s egymás szövetségét keresik. Természetellenesnek tünik föl azon gondolat, hogy a francia köztársaság az orosz czárnak szövetségese legyen. És mégis úgy látszik, hogy e szövetség nem sokára nem a pusztá rokonszenvből fog nyilvánulni, hanem hivatalosan is meg fog köttetni.

A francziák, ha a középeurópai hármas szövetség nem létesül, bizonyára alig gondoltak volna valaha arra, hogy az oroszokkal kaczerkódjának, hisz a francia politika a multban arra irányult, hogy a fenyegető orosz hatalmat meg-

törje. A nagy Napoleon, kinek egyebek közt főnmaradt azon mondása is, hogy félszázad múlva Európa kozákká lesz, fölismerte azon veszélyt, mely Európát Oroszország részéről fenyegeti s hatalmas hadsereggel tört be Oroszországba. Tudjuk a történelemből, hogy Napoleon e vállalatával oly szörnyű kudarcot vallott, mely bukását sietteté. Szerencsésebbek voltak a francziák a krím háborúban, midőn az angolokkal egyesülve Szabasztóptól bevették s Oroszországot megálázták. És ma — hagyományos politikájuk ellenére — az oroszok barátságát és szövetségét keresik.

E természetellenes viszonynak megvan a maga magyarázata. A középeurópai hármas szövetség Franciaországot úgy szólván téllenségre kárhoztatja. Mozdulni sem bír, mert egyszerre három nagy hatalommal gyülnék meg a baja. Hasonló helyzetben van Oroszország. Ez is kénytelen Európában terjeszkedési vágyairól lemondani, mert a szövetségesek résen állanak s sarokba szorítanak. A középeurópai hármas szövetség Franciaországot és Oroszországot egyformán sakkban tartja, így tehát érthető, hogy a közös ellenfelektől fenyegetett s magukra maradt nagy hatalmak egymás szövetségét keresik.

A két nép ösztönszerűleg érzi, hogy

érdekeik jelenleg közösek s e közös érdekekből fakadó rokonszenznek számos jelét cserélik ki. Ha valami előkelő orosz vetődik Párisba, tüntető szivélyességgel és udvariassággal halmozzák el ugyanazok, kik az özvegy német császárné irányában oly vastag udvariatlanságot tanusítottak. A francziákat Oroszországban hasonló szivélyességgel fogadják s beczégetik, és a czár, az orosz politika feje és irányadója, nem kékik őket magas rendjelekkel kitüntetni.

Közelebb a czár a legmagasabb orosz rendjelt küldte meg Carnotnak, a francia köztársaság elnökének, a mi nyilvános jele annak, hogy a mindenható czár helyesli az orosz politika azon irányzatát, mely a francia barátságot keresi, mely barátságból előbb-utóbb nyilt szövetség fog fejlődni.

Ha azonban létre is jő ezen szövetség, nem lehet az tartós, mert nincs morális alapja s csak a pillanatnyi kényszer nyomása alatt fakadt. A francziák és oroszok közötti természetellenes viszony nem lehet állandó. A két nép érzelme s gondolkodásmódja annyira elütő, hogy közöttük tartós szövetségről nem lehet szó. Mi a középeurópai hatalmak szövetségében sem bizunk, illetőleg nem jövendölünk e szövetség fentállásának hosszú időt, — annál kevésbé bizunk tehát a

A DEBRECZEN TÁRCZAJA.

A neveléstudomány kézikönyve.

Irtta Felméri Lajos. Második javított kiadás. Budapest, 1890.

(Folytatás)

Felméri a nemzeti nevelés eszközlőül a többek közt a háztájt, szülőföldet, iskolát, egyházat, a sajtót, a költészetet, művészetet, tudományt, politikai intézményeket, az alkotmányt és kormányformát nevez meg; sőt azt mondja, hogy az ősidőkben leghatalmasabb fejlesztői voltak a nemzeti jellemnek a hadsereg s a nemzeti vallás is. Igaza van. Sajnos, hogy ma e két tényező nem hogy építene, de egyenesen bomlasztó hatást gyakorol reá. A Dinstlíktől tanuljon hazafiságot a katonaság, vagy azoktól, a kik a nemzet kegyeletének tárgya felköszöntéséért hosszas börtönnel büntetik a vakmerősködőt.

A vallás ma nem hogy egyesítene, de szétválasztja, egymás ellenségeivé teszi a polgárokat. Hol van azoknál a hazafiság, a kik a

haza törvényei ellen a római pápáira hivatkoznak, s a kik már a kisdedeket egymás gyűlöletére tanítják, felekezeti imádságaiknak a kisdedővodákba erőszakolása által?! Azt sem hiszem, hogy az oláh, a rácz, a tót, a szász háztáj jó magyar érzelmű nevelje gyermekeit. A nemzetiségi sajtó veszedelmes izgatásainak bizonyítására elég, ha az ellenök minduntalan folyamatban lévő perekre hivatkozunk; sőt alkotmányunk is egy kissé túl szabadelvűen járt el a nemzetiségekkel szemben s hála fejében mit tapasztalunk? a nemzeti egység leghatalmasabb biztosítéka. — a nemzeti nyelv elsajátítása ellen minden erejükkel tiltakoznak.

A nyelv a hazának leghivebb jelképe, a nemzeti jellem legtökéletesebb kifejezője. Viszont semmi sincs, a mi az új nemzedékben ezt a jellemet jobban kifejteni bírná, s azzal annak lényeges vonásait hathatósabban közlené. Valóságos hazaárulást követnek el ennél fogva azok, a kik a magyar nyelv, mint a haza jelképe megtanulásától vonakodnak. Önálló művészetünk, tudományunk még nincs, vagy legalább a kezdet nehézségeivel küzd, e szerint ezekre sem számíthatunk. Költészetünket

az idegen nemzetiségűek nem olvassák s olybá veszik, mint akár az angolt vagy francziát, keblököt a miénkkel egyetértőleg nem dobogtatja, sőt jóformán hidegen hagyja. Ugy szólván egy volna, a mely veteményes kertje lehetne a nemzetiségnek: az iskola, ha ez is tulságos engedékenységgel, a nemzetiségeknek kedvezni akarásunkkal meg nem rontottuk volna. A mely nemzetiségi iskolában legfelebb szemfényvesztésül szerepel a magyar nyelv, a hol nemzeti jelvényeinket letépdésik: biztosra vehetjük, hogy ott nem sok tiszteletet tanusítanak nemzeti géniusunk iránt. Nem tudom, ha a mi mézeskalácsos politikánk helyett, nem lenne-e czelszerűbb az orosz- s porosztól vennünk leczkét a nemzeti érületnek a nemzetiségekkel való elsajátítása tárgyában? Megengedem, sőt vallom, hogy azok az eszközök, a melyeket Felméri a nemzeti nevelés szempontjából ajánl, helyesek, czelszerűek, olyan nemzetnel, a mely nyelvben, vallásban egységes, önálló, — czélra vezetnek, de nekünk specialis viszonyaink tekintetében még egyébre is volna szükségünk. Jó lett volna, ha arra is megtanít bennünket, hogy széthuzó, kifelé gravitáló nemzetiségeinket mi módon nyerhetnők

francia-orosz szövetségben. Mihelyt az európai viszonyok változnak (azok pedig folytonos változásnak vannak alávetve), szétpattan az orosz-francia barátság is, mint a szapanbuborék!

Kossuth az államotásról.

Zárai Samu, a »Pesti Napló« munkatársa, Turinban meglátogatta Kossuth Lajost, ki következőleg nyilatkozott előtte a közigazgatás államotásáról: »A hírlapokból értesülök, hogy az állami adminisztráció képezi most Magyarországban a beszéd fő tárgyát. »Állami adminisztráció« már a név maga is non sens; ha azt akarnák kifejezni vele, amit tulajdonképpen jelentenie kellene, akkor jobb nevet tudnék adni neki. Azt a portékát, kérem szívesen: miniszteri omnipotenczióvalis adminisztrációvalis kellene nevezni. Nem állami-e minden municipium, amely az alkotmány alapján történik. Vagy azt hiszi a kormány, hogy a miniszteri kinevezésekkel semmivé teendi a nemzetiségi kérdést. Téves hiszem az. Gladstone idejében történt, hogy Bork városának a maire-je antindasztikus érzelmeinek nyilvánosan adta kifejezését. Mikor a dolog tulságos akut jellegűt öltött a felszólították a kormányt, hogy orvosolja a bajt, — vállvonogatva mondogatták egymásnak, hogy nem lehet, mert a kormány nevezte ki, s legalább is a kormánynak kellene átvenni az adminisztrációt ideiglenesen, arra pedig nincs törvény. Ha háborúra kerül a sor és háborúra fog kerülni, csak az idő kérdése még, akkor nem lesz erő, mely visszatartsa a miniszteri omnipotenczióvalis adminisztrációban kinevezett oláh, tót, szerb, szász stb. tisztviselőket, nem fogják azok barátaiknak hinni a magyarokat, akik nem az önkormányzati elv alapján létesítették rendszerüket, hanem Ausztria eszközöként vittek keresztül egy oly rendszert, melyet a Lajthán tul minden áldozat nélkül létesíthettek, mert Ausztria — legrosszabbik barátunk — jobban ismeri létjogát s ügyeinek keresztül vitelében nem ismeri el senki fölényét, érdekei megvédesenél nem bízik senki védelmében. Akkor nem tarthatja őket semmi se vissza attól, hogy átpártoljanak ahoz az ellenségünkhöz, mely nemzeti hivatásuk elismerésében előzékenyebb, mint mi vagyunk. És miért epp Magyarország az, mely fölszínre kergeti belső ellenségeink kérdését? És ezt a municipális polémiával. Keresztül fogják vinni, mert a magyar parlament többsége keresztül visz mindent, de orvosolva nem lesz a nemzetiség már-már nyugodtta lett kérdése, ellenben figyelmessé lettek arra, hogy az önkormányzati elv nem ismerték el, s hogy az

alkotmány csak arra való, hogy arra hivatkozva olyanokat vigyenek keresztül, amit ugyanis magában foglal, s mit önkényesebb formában csak most fognak elismeri. Ez hát, kérem szívesen, abszurd valami.«

BELFÖLD.

Kormánypártiak az államotás ellen.

A losonci választó kerület szabadelvű pártja a közigazgatás államotása ügyében e hó 22-én értekezletet tartott. A párt elhatározta, hogy feliratot intéz a belügyminiszterhez, melyben a kérdéses javaslat időszerűtlenségének és annak kimutatása után, hogy mily rendkívüli nagy veszélyeket rejt az magában nemzeti önállóságunkra nézve, annak visszavonását fogja kérni. Ugyanebben az ügyben a kerület képviselője, Gyürky gróf, népgyűlést hitt össze az egész kerületből április 2-kára, hogy magát kerületének e tekintetben elfoglalt eljárásponja felől tájékozhassa s ehez képest eljárjon.

A Muraköz visszacsatolása. Zalavármegyéből küldöttség járt hétfőn a miniszterelnöknel és a vallás- és közoktatásügyi miniszternel, átadva a vármegye minapi közgyűlésében elhatározott feliratot a Muraköz egyházi visszacsatolása iránt. Ugy Csáky Albin gróf, mint Szapary Gyula gróf nagy szíveséggel fogadta a küldöttséget s mind a ketten megígérték, hogy a feliratban foglaltakat a legnagyobb jóakarattal fogják mérlegelni. Mind a két miniszter azonban a nehézségeket is megemlítette, nevezetesen Csáky gróf az átkebelezés egyházi zátonyait, Szapary Gyula gróf pedig azt a politikai szempontot, vajjon czélszerű-e lazítani azt a köteleket, a mely a zágrábi érsekséget legkézzelfoghatóbban a Muraköz által csatolja a magyar kath. egyházhoz s az esztergomi primás hatóság alá. — Ez mindenesetre a legnagyobb megfontolást érdemli.

KÜLFÖLD.

Orosz-francia barátság. Az orosz czár a Szent-András-rend nagykeresztjét adományozta a francia köztársaság elnökének. A Szent-András-rend a legnagyobb orosz rendjel, melynek nagy keresztjével velejár az összes orosz rendjelek viselésének joga. Viselik a czár, a czári család összes tagjai s csak olyan fejedelmi személyeknek szokták adni, a kik szoros viszonyban vannak a czári családdal.

Miniszter válság Portugáliában. A miniszterválságról keringő hírek immár határozottabb alakban lépnek föl. Miniszterelnöknek Martens Ferraot emlegetik.

A szerb dynasztia viszályának rendezése. A szerb régenség elkészítette azon szerződést, mely a szerb dynasztia viszályának rendezésére van hivatva s mely szerződés Sándor király nagykorúságáig marad érvényben. A szerződés főbb pontjai a következők: Milán király nem mehet Szerbiába, míg Sándor király nagykorúságát el nem érte, hasonlóképen nem mehet Natália királyné sem. Sándor király évenként négy hetet tölt Milán királynál, ugyanannyit Natália királynénál. A kormány kieszközli Mihály metropolitánál, hogy a konzisztóriumnál és a szinodusnál az elvált törvényesen végérvényesíttessék. Ha Sándor király komolyan beteg lenne, Milán király elmehet látogatására. Azok az egyének, a kik jelenleg környezik Sándor királyt, megmaradnak mellette nagykorúságáig. E szerződést aláírja a kormány, Milán király és Natália királyné és megerősíti a szkupstina.

Parnell lemondása. Parnell átküldötte a parnelista párt megbízottjának Nolan ezredesnek a nyilatkozatát, melyben mandátumát leteszi azon kéréssel, hogy a nyilatkozatot terjessze elő, mihelyt Hiely lemondása be lesz jelentve.

Kossuth és Görgey utolsó találkozója.

(Válasz Görgey Arthur testvérének.)

Irtá: **Hentaller Lajos.**

(Folytatás és vége.)

Igy dőlnek halomra Görgey Arthur testvérének »monumentális« történelmi adatai s így fog egyszerű, elismerem, hogy becses okmánytárrá devalválódni egyike azoknak a történelmi munkáknak, melyet id. Görgey István irt, s melyről most a »Budapesti Szemle« 1891. januári füzetének 83-ik lapján ugyanez az idősb Görgey István kinyilatkoztatja, hogy: a l a p o s t ö r t é n e l m i m u n k a. Bizony több szerénység nem ártana némely embernek, — még ha Görgeynek hívják is az illetőt.

De ha már itt vagyunk, pihenjünk meg egy kicsit ezen a megyén.

Görgey Arthur testvére, megmosdatván jól Kossuth Lajos fejét, hogy meri ő azt kívánni, miként az ő szavában jobban bizzanak, mint Görgey Arthur állításában, — kijelenti, hogy az 1848—49-iki szereplők ügye már a történelmi okirat ismertetés és oknyomozó kritika stádiumába lépett; azután így folytatja: »A történelem a nemzeté, a mely szenvedte! Neki joga van megtudni a teljes igaz-

meg, a mi nemzeti egységünknek: mi módon eszközölhetnők, hogy őket velünk érzőkké, gondolkodókká, velünk egyet akarókká tegyük. Erre pedig, szerintem, adós maradt a felelettel.

Azt is nagyon helyesen cselekszi Felméri, hogy a test-edzést minden tőle telhető módon sürgeti s annak szükségességét, mondhatnám, megdönthetetlen érvekkel támogatja. A classicus, vagyis az egész embert összhangzóan, minden tehetségeinek arányos fejlesztésével kiművelő nevelés, mintha csak tudásunkból is kivesszett volna, mai napság csakis az értelmet műveljük, a testet, az érzelmeket s az akaratot, a melyek pedig épen úgy az emberhez tartoznak s boldogulására ugyancsak szintén befolyanak, majd nem teljesen mellőzzük. Ezen egyoldalú fejlesztésnek a következménye aztán az elcsenevészedő test, a mely az akaratnak, nem mint kellene, készen engedelmeskedő szolgálja, hanem gyengeségei, betegeskedései révén parancsolója, zsarnoka.

E visszás állapot megszüntetésére s a test megedzésére, erejének, egészségének megszerzésére hozták be a németek a tornát, vagyis a rendszeres testfejlesztő gyakorlatokat s mivel a németek találták ki, nyomban mi is kaptunk

rajta s elvetettük, feledésbe menni engedjük érte nemzeti testedző gyakorlatainkat, az iskolai szabadtéren azelőtt gyakorolt játékokat.

Felméri határozott ellensége a tornának, de annál nagyobb barátja a szabad levegő véghez vitt testedző játékoknak. A torna zárt helyen, bacillusoktól fertőzött levegőben történik s a testnek csakis egyes részeit foglalkoztatja, e mellett gépies, a gyermeknek sem eszét nem foglalkoztató, találékonyágát ki nem hívó, sem érzelmeit tel nem keltő, benne kedvet nem támasztó gyakorlat: már pedig semmi sem fejlesztő, sem testileg, sem szellemileg, a mi a gyermekben unalmat ébreszt. E mellett az a hetenként pár órán végzett testedzés a hosszszas szellemi foglalkozás ellensúlyozására merőben légtelen.

Mennyivel más a játék, a melyet a gyermekek télen-nyáron a szabad levegőn végezhetnek, a mely mind találékonyáguknak tág teret enged, mind kedvüket felkelti, mind összes izmaikat, szívöket, tüdőjüket nagyobb munkásságra ösztönzi. A sportnak mindenféle neme: gyaloglás, birkózás, ökölvívás, futás, uszás, korcsolyázás, táncz, szintén határozottan felülmulja a tornát, a melyeket ennél fogva Felméri hathatósan ajánl. Ferdé nevelési irány-

zatunknak gyökeresebb orvosságát keresve sem találhatnók, mintha szívünkre vesszük azokat a jó tanácsokat, a melyeket Felméri a testi nevelés tekintetében könyvében elmondott. Óhajtjuk, hogy szavai ne úgy hangozzanak el, mint a pusztaban kiáltóé.

Kiválólag érdekes Felmérinek az a fejtegetése, a mely az értelem műveléséről szól. Művének kevés híján felét ezen kérdés megoldására szenteli. E hosszszas foglalkozást meg is érdemli ez a tárgy, mert az értelem elmének legfontosabb tehetsége, érzelmeinknek akaratumunknak is ez adja meg színezetét, irányzatát. Ennél fogva, ha ennek nevelését elhanyagoljuk, a nevelésre fordított összes fáradozásunk kárba veszt.

Csak helyeselhetjük, hogy Felméri azt az irányt, a melyet a neveléstudomány eddig az értelem kiművelésében követett, a leghatározottabban elítéli s veszedelmes voltát minden tőle kitelhető módon mutogatja. Az értelem művelésének ugyanis, mint helyesen mondja, két tős a feladata: egyik a növekedés, az elmének ismeretanyagokkal való ellátása, a mi a tudományos ismeretek elsajátítása után történik; a másik a gyakorlás, a munkaképeség s munka-kedv megszerzése, a mi az elsajátított

ságot, hogy ki mennyivel járult az ő balsorsához azok közül, akik ügyét vezették. S az igazság nyomozása és földérite minden egyes ember joga, ki arra ösztönt, vagy épen hivatást érez. És csak így készül el egykor az igaz történelem. Azt nem egy ember írja meg. Százak szorgalmatos munkájából, leleteiből és tévedéseiből szűrődik az és higgad le tisztára.

Igaza van tökéletesen Görgey Arthur testvérenek. Ha az ember kutat, keres, bonczol s lélektanilag vizsgálja Görgey Arthurt, végre még is csak rájön, hol rejlik az igazi Görgey, ez az erkölcsi talány. A kutatás által Görgey Arthurnak oly mélységeit fedezzük föl, melyeket eddig az oknyomozás nélkül még csak gyanítani sem mertünk volna.

Némelyek azt fogták rá, áruló volt boszszuból, becsúgyból, sőt volt olyan is, ki azt hitte, pénzt kapott, a miért Világosnál letette a fegyvert.

Ez az utolsó egyszerűen nem igaz!

Hisz azzal a négyezer forintnyi nyugdíjaskával, a mit a kviétált főhadnagy az osztrák kormánytól kapott, s most a magyar kormánytól huz, — csak nincsen megfizetve az a nagy szolgálat, a mit ő Ausztriának tett! Igaz, hogy életét, melylyel 42 év előtt szóval oly nagyon gyakran leszámolt, szintén neki ajándékozták, s ez is csak valami!

Az oknyomozó kritika azután lassanként megmutatja Görgey Arthurnak valódi szerepét, melyet szabadságharcunkban oly határtalan merészséggel, vakmerőséggel s lángeszűleg játszott végig.

Mert ha a történelmet kutatgatjuk, rájövünk, hogy mi volt a politikája hajdan, évszázadokkal ezelőtt Sheik Aldzsebalnak, a »Hegy örege«-nek, kinek híveit mindenütt meg lehetett találni, őt magát sehol. Szultánokat gyilkoltak le testőreik közepette, főpapokat mecsetek közepén a legnagyobb vakmerőséggel. A gyilkosokat elfogták, kintpadra vonták, de azokból soha egy szót kicsikarni nem bírtak. Évekig előlalkodtak a kipéczezett áldozat körül, kit a »Hegy örege« halálra ítél, mindenféle alakban mint böles tanácsadók, mint hü szolgák, mint csodavitésű testőrök, mint tudós orvosok, mint geniális hadvezérek, míg az alkalom megérkezett s az ítéletet végrehajtották rajta.

A »Hegy örege« senkit sem gyűlölt úgy, mint a törökeket. Ő volt az indító oka a kereszties háborúknak, s ha a keresztienek és szaraczenok ki akartak békülni egymással, a »Hegy örege«-nek assasinjai rögtön ott termettek, összevesztették őket, mert békének nem volt szabad lenni. Mikor már Európa kifáradt a kereszties háboruszkodásban, az assasinok legfőbb bölesei elmentek Rómáig, keresztien diakonusoknak adták ki magukat, úgy szították föl újra a kereszties háboru tüzet, magán a tüzhelyén.

Ezeket az assasinokat pedig a »Hegy örege« idegen országok népei közül ragadozta el, mint kis gyermekeket, kiválasztva a legéletrevalóbbat, legfürgébb eszűt. Ezeket az assasinokat felnőtt korukig böles vének nevelték az ő saját felügyelete alatt. Ezeknek az assasinoknak a lelke nem ismert semmi gyöngédséget, a szívüket nem vonzotta gyöngéd érzelem hazához, apához és anyához, csak azt tudták, hogy a felsőbb parancsot, a »Hegy örege«-nek parancsát föltétlenül teljesíteni kell.

Ilyen assasinja volt Görgey Arthur az osztrák kamarillának. Görgey Arthur már azzal a szándékkal lépett a honvédségbe, hogy esetleges sikereit a szabadságharc ellen fordítsa.

Hogy ezt tehesse, néhány vakmerő, országra szóló tette volt szüksége, hogy a fantáziát fölesigazza, s nevét a közvélemény szárnyain szerte vigye az országba. Ezért fejt ki kezdetben mindjárt oly lázas munkásságot. Verbuvál, gyutacs-gyárat rendez be, akasztat, Kossuth jóindulatába behizelgi magát; sőt megbizásából még kémekezik is Mogyára, majd föltoja magát fővezérnek s ekkor el van érve az assasin célja. Mert mint fővezér szembeszáll az országgyűléssel, fenyegetődzik, hogy majd szétkergeti, s újra trónra ülteti a lemondott Ferdinándot, — s megbünteti azokat, kik a nemzet jogaiért, alkotmányáért küzködtek.

Ha keresünk, kutatunk, ezeket megtalálhatjuk nem valami Görgey ellenes munkában, hanem a Görgey Arthur testvére által legilletékesebb történelmi kuforrásnak állított műben, Kemény Zsigmondnak, a »Forradalom

és kiegyezés« czim alatt a békepártérdekében irt védiratában; na meg Wirkner Lajos, »Élményeim« czimű könyvében is. De meg ezt bizonyítja Görgey Arthurnak Nagyváradon, 1849. aug. 16-án báró Stein ezredeshez intézett levele is (Kövári László: okmánytár az 1848—49-iki erdélyi eseményekhez 202—203, lapok), melyben az erdélyi sereget fegyverleteltre szólította föl, s melyben a fegyverleteltől ezeket mondja:

»Die Meldung über unser Unglück bei Temesvar langte, von General Guyon geschrieben erst am 11-ten in Arad an.

Kossuth und das Ministerium dankten sogleich ab, und legten die höchste Civil- und Militärgewalt officiell in meine Hände nieder worauf ich alle Schwindeleien von jeher verdammend, sogleich die Nothwendigkeit erkannte, meinem armen, vielbedrängten Vaterlande um jeden Preis den Frieden zu geben, dessen nach längerer Entbehren es sicher binnen, kurzer Zeit ganz zu Grunde richten würde.

Igaz, hogy Görgey s a békepárti uraknak az a szép terve, hogy a szabadságharc levelesére a szabadságharcosokat használják föl, nem sikerült. De nem rajtuk mult.

Arra a nyolcz pontra, melyeket vádként sorol föl Görgey Arthur testvére Kossuth Lajos ellen, nincs mit felelnem. Van az elfoglaltság, az önhittség, az öntömjenezésnek egy bizonyos neme, mely a legokosabb embert is elvakítja s önkéntes vakká teszi. Ebből a betegségből csak az idő fogja kigyógyítani Görgey Arthur testvérét.

Mert azt csak nem akarja Görgey Arthur testvére a világgal elhítenni, hogy ha Görgey Arthur Kossuth Lajossal csakugyan megállapodott volna abban, hogy: a temesvári csata elvesztése esetén leteszi a fegyvert, ezt a megállapodást ne közölte volna a hadi tanácsnak legalább ama tagjaival, kik Kossuthnak személyes hívei voltak; hogy ezt a megállapodást ne mondta volna el a saját intimusainak; hogy e megállapodással ne akarta volna meggyőzni »atyai barátját«, az öreg Csányit, ki volt katonatiszt létére a végsőig ellene szegült a fegyverleteltelnek; hogy a megállapodást ne mondta volna el Világoson a csapatoknak s ne torkolta

ismeret-anyagok feldolgozása s a bennök eljáratott otthonosság által érhető el. A cél a fő, ez utóbbi; amaz csak eszköz e főcél elérésére.

Mindamellett eddigelé a nevelés, úgy szólván, egyedüli céljának az ismeretközlést, az elmének minél több ismeretanyaggal való megtömését, nem pedig kimivelését tekintették. »Az európai iskolázás sulypontja (az angol kivételével) ma az ismeretközlés, az elmének a különböző ismeret-ágakból vett hasznos tudással való beburtozása... Ma az iskolákban a tudós szerkezetű gép a fő, az értő és gondolkodó egyén a mellékes dolog... A mai tanrendszer az ifjút jelöltté teszi, — a kinek egyedüli célja a diploma — holott Isten törvénye s a haza érdeke azt követelné, hogy emberré tegye.« Egy szóval nevelésünk a legnagyobb mértékben utilitárius, a mely minden tananyagot hasznossága szempontjából becsül, holott liberalisnak kellene lennie, vagyis a tananyagot csak annyiban becsülnie, a mennyiben az elme művelésére alkalmas. Nem a sok tudás a fő, hanem a szív, a megfigyelő és ítélő erő gyakorlása. A mai »utilitárius iskola nem fogadná el tanítónak Socratest, az ó-kor nagy

tanító mesterét, a ki jó formán semmit sem tanított, de az emberek szívét szántogatta, elméjük gypét feltörte és új érzelem és gondolat termelésre alkalmassá tette.

A mi utilitárius tanrendszerünk helyett az angolt ajánlja, a mely, úgy mond, »a tanuló ifjuság munkáját két részre osztja, az iskolai és az iskolán kívüli gyakorlatokra (tehát nem tanulás, hanem gyakorlat!) s mind kettő lényegét éppen a gyakorlatok teszik: izomgyakorlatok a játéktéren, elmegyakorlatok az iskolában. A játékok még kötelezőbbek, mint a studiumok, mert ezek közt válogathat a növendék, de amazok közt nem. Labdát, criceket játszani mindenki tartozik.« »Az angol iskolának az ifjuság testi és erkölcsi erejére szintoly, sőt nagyobb gondja van, mint az értelmi erőkre, mert csak az erőteljes test készsége szolgálja a léleknek. Az angolok jól tudják — a mit már a görögök is tudtak, — hogy a társadalom alapja nem a tudomány, hanem az erkölcs!«

S épen ezen alapon, a nemzeti nevelés szempontjából is, ajánlja a »liberalis nevelést.« Az utilitárius sirt és az érző s érdeklődő ember számára. A nemzeti és ókori irodalom

és történelem, mint nem hasznos, az az nem kenyérszerző studiumok, szemlátomást háttérbe szorulnak s elfelejtjük az igazságot, hogy érzület és erkölcs dolgában az anyán kívül, nemzeti költőink és nagy íróink a mi legnélkülözhetetlenebb iskolamestereink.« »A nemzeti fenmaradás szempontjából a jó, szép és igaz erkölcsi rendjében áll a hasznos, és nem a mindennapi hasznót hajtó (kenyér szerző) ismeretekben, a melyeknek előtérbe tolasa elfojtja a szellem szabad mozgását, meg a felhaladó erőt egyénben és nemzetben egyaránt. Avagy elhetett volna-e egy Petőfi, Széchenyi, vagy Deák oly nemzet kebelében, mely a haszonért rajongva, nem élt-halt a szabadságért, vagy lelkesedni nem bírt volna az igazságért és szépeért?

Dr. Öreg János.

(Folyt. köv.)

Apróságok.

Vigasztalás. Szakácsné (a leöleendő csirkéhez) Hallgass, hiszen nekem is meg kell egyszer halni!

Bőkezű proletár. Mit csinálnál, Jankef, ha találnál egy tárczát vagy ezer forinttal?

— Mindjárt adnék ötven florént a becsületes — elvesztőnek.

volna le vele Irányi Dánielt, a ki öt ott tábor-kara közepette kérdőre vonta; hogy e megalapodást ne írta volna meg Klapkának, Steinnek, Damjanichnak s a többi parancsnokoknak, kiket hasonlóan fölszólított a fegyverletételre.

Nem! Nem! Sehol és senkinek sem mondta, hogy a volt kormányzóval közölte a fegyverletétel eszméjét s az ezt helyeselte.

Ez eszme Klagenfurthban született meg az assasin agyában akkor, midőn könyvét megírta.

S hogy Görgey Arthurnak 1852-ben megjelent „Mein Leben und Wirken” című munkája nem hiteles, arra van egy nagyon is klasszikus tanu, a ki nem más, mint maga Görgey Arthur. Görgey Arthur „Gazdátlan leveleiben” az 5—7-ik lapokban ezeket írja:

„Nem kellett volna annyira sietnem munkám közzétételével.

Igaz, de a családapai kötelesség is kötelesség... vagyontalan létemre oly időpont állt be nálam, amikor valamit okvetlenül tenni kellett családom élete fönttartására...

Máskülönben munkám nem németül, nem is ezen a magában véve ugyan jogosult, de nem célra vezető modorban, hanem magyarul, és azon még az ellenfél is lehetőleg kimélő szeltemben írva jelent volna meg, mely a tárgyalt események nagyszerűségének is, átlátom, jobban felelt volna meg.

Kegyes olvasóim közül, aki netalán azért, hogy nagyon erősen találtam oda mondogatni neki, még mindig bosszút forral ellenem; hagyjon föl véle, kérem. Megvan ő már bosszulva akár csak aztal is, hogy pár évvel munkám megjelenése után, az érte kapott írói díj fogytával még azt is megtenni kényszerültem, ami legnehezebben esett, t. i. tartásért folyamodni a kormányhoz.

Görgey Arthur testvére a „Budapesti Szemlé”-ben megjelent cikkének végső sorában tudatja a világgal, hogy munkájának egy teljes tisztelet-példányát megküldte a volt kormányzó urnak Turinba. Ő pedig a kormányzó Iratainak „egy példányára szerencsés volt előfizetni.” — Ez engem csak megerősít abban a hitemben, hogy Kossuth Lajosnak nem volt tudomása Görgey fegyverletételi szándékáról, — mert akkor, ha nem is folyamodott volna rövid időre a fegyverletétel után osztrák nyugdíjért, — legalább volna oly anyagi helyzetben, hogy viszonozza a Görgey Arthur testvére által küldött tisztelet-példányt, — vagy talán előfizethetne a nagyérdemű okirathalmazra, na meg a „Budapesti Szemlé”-re.

Ujdonságok.

* **Az ibolyák hónapja.** A zsarnoktól bilincseitől nehezen tud megszabadulni a föld. Még mindig télies idő jár, hiába jelez tavaszt a kalendárium. Az éjjel fagyott s hideg északi szél dermeszti meg a kikelet első virágait, melyek kidugják fejüket a földből, hogy megjelenésükkkel tavaszt hirdessenek. „Korán van még tavaszt hirdetni! A napsugár esőjke helyett észak hideg lehellelte fogad bennünket s megdermeszti tagjainkat!” — suttogják elhaló ajakkal szegény virágok, melyek ép úgy érzik az időjárás szigorát, mint a nyomorral küzdő emberek, kiknek helyzetét csak a részvét napjának felragyogása teszi elviselhetővé. Számukra kevés örömet hozott, sorsukat csekély mérvben javította az ibolyák hónapja, márczius.

* **Zichy-jubileumra** oly kapások a színházi jegyek, hogy a rendezőség a karzat két első sorát is számozott jegyekkel adja ki. Ide szóló jegyek 50 kr-ával válthatók Zádor Lajos ur üzletében. Gróf Zichy Géza — mint

táviratilag jelzi — Szombaton este a 7 órai vonattal érkezik Debreczenbe. A színházi előadást rendező bizottság ma d. u. 9 órakor a értekezletet tart, melynek tárgya az lesz, hogy miképen rendezzék be a színpadot a jubileum alkalmára. — A Kisfaludy-társaság a jubileumon dr. Várady Antal és Vértesi Arnold tagjai által képviselteti magát.

* **Kisújszálláson** mint levelezőnk írja — márczius 15-ikét hazafias kegyelettel ünnepezték meg. A tanuló ifjuság a gymnasium nagy termében gyűlt össze, hol Benő János igazgató tartott lelkesítő alkalmi beszédet, az ifjuság pedig hazafias dalokat énekelt. A polgárság előtt — a köztéren — Jámbor Tivadar nyomdatulajdonos tartott beszédet, melynek végezte után az ezrekre rugó néplöveg zászlók alatt kivonult a temetőbe s megkoszorúzták az ott pihenő honvédek síroszlopát. A kisújszállási függetlenségi körök saját helyiségeikben társas összejövetellel ünnepezték meg márczius 15-ét s gyűjtést indítottak azon czélból, hogy a honvédek nyughelyét jelölő síroszlop helyett szebbet és díszesebbet emeljenek.

* **Katonai hírek.** A 39-ik gyalogezrechez tartozó 1889. évi póttartalékosok egy részét 13 napi gyakorlatra, április hó 13-ának reggeli 5 órájára behívja a katonai ügyosztály. — A m. kir. honvéd huszár-ezred pótlóvázó bizottsága f. évi április 17., 18., 19. és 20-ik napjain Debreczenben pótlóvakot fog vásárolni közvetlen a tenyésztőtől, — midőn ez, ezennel közhírré tetetik, felhivatnak a tenyésztők, hogy az alábbi feltételeknek megfelelő eladásra szánt lovaikat a jelzett helyen és napon d. e. 9 órára a lovásárterre elővezetessék, a hol is a pótlóvázó bizottság által a lovak megvizsgáltatnak s az alkalmas egyezség után megvétetnek. A bevásárolandó lovak életkora 5 évtől 8 évig 4 és fél éves lovak csak akkor vétetnek meg, ha jól ki vannak fejlődve, — a legkisebb magyarság 158 centiméter, a legnagyobb pedig 166 cm.

* **Nagy sikkasztás Karczagon.** A „Jászság” szerint a karczagi árvaszéknel nagy sikkasztásnak jöttek nyomára. A vármegye Paraj főszámvevőt küldte ki vizsgálatra s ekkor Sarkány Mór közgyám betegnek tetette magát s a kulesot csak akkor adta ki, mikor az alispán sürgönyözött, hogyha nem engedelmeskedik, azonnal letartóztatja. A pénztárt üresen találták. Az elsikkasztott összeget 40—50 ezer forintra, mások 100 ezerre is teszik. Egy félreeső faszekvényben papirhalmazok között találtak egy nagy esomó ékszert. Természetesen az árvakét. Ekkor két hivatalnok jelentkezett, kik töredelmesen egy egy aranyórát adtak át, hogy ezek is az árvakét, ők csak „használat vegett” kapták az árvagyámtól. Szólnok az a hír, hogy a bűnös árvagyám felakasztotta magát. Az alispán a múlt év végén személyesen utazott Karczagra a legszigorubb vizsgálat megejtése végett. A sikkasztás hosszú évek során át követetett el.

* **Népesedési statisztika.** Debreczenben márczius 15—21-ig meghaltak: Meki Jánosné 34 év. ref. tüdőgümökör, Szabó? velesz. gyeng., özv. Fekete Istvánné 52 év. ref. alképlet, Fekete Gyula 48 év. kath. agylob. Örmös Gábor 66 év. ref. hashártyalob. Szodrai Péter 56 év. ref. hashártyalob. Mezei? halv. szül. Szabó Jánosné 52 év. ref. tüdőgümökör, Burai József 1 hó. ref. velesz. gyeng., Biró Ferencz 22 év. ref. tüdőgümökör, Szilágyi Mihály 22 év. ref. tüdőgümökör, özv. Kozma István 68 év. ref. gutaütés, Burai Sándor 1 hó. ref. velesz. gyeng., Szilágyi Dezső 6 hó. bélhurut, Somogyi Sándor 10 hó. ref. göresök, Sövägö Juli 1 hó. ref. göresök, Szoboszlai János 1 hó., velesz. gyeng., Gulyás István 3 év., ref. göresök, Szalkay Jenő 2 hó. ref. bélhurut, Veres Erzsébet 2 hó. ref. szerviszivbaj, Bör Eszter 2 év., ref. bélhurut, Borbély Imre 61 év., ref. veselob, Böszörményi Józsefné 39 év., ref. szerviszivbaj, Makay Ferencz 61 év., ref. tüdő-vizeny, Kis Istvánné, 55 év., ref. gümökör, Pap István 2 év., ref. tüdővész, Klein?

7 nap., göresök, Kemecey? halv. szül., Meeki? halv. szül., Juhász? halv. szül., Nagyházi Péter fél év., ref. göresök, Nádudvari Gyula 22 év. ref. tüdővész, özv. Bónis István 74 év., ref. aggkór, Bor Julianna 80 év., ref. aggkór, Papp Eszti 1 év., 2 hó., tüdőhurut, Báthori Sándor 6 hó., ref. tüdőhurut, özv. Bundi Gábor 73 év. ref. aggkór, Horváth József 23., ref. tüdőgümökör, Tikos Ferencz 72 év., ref., aggkór, Olah Erzsébet 4 év. 8 hó., r. kath., bélhurut, özv. Kovács Ferencz 67 év. ref. szerviszivbaj, Gyarmathy Róza 10 év. ref. agylob, Botka Andor 8 hó., bélhurut. — Született márczius 15—21-ig Debreczenben ref. törv. fiu 16, leány 14, törvénytelen fiu 3, leány 2. r. kath. törv. fiu 3, leány 2, törvénytelen fiu 1. Zsidó törv. leány 3.

* **Középeurópai időegység.** A német birodalmi gyűlésen a költségvetés tárgyalásánál Moltke gróf az egységes vasuti idő behozatala érdekében szólalt fel. A Németországban divó öt különböző vasuti idő még Németország szétdaraboltságának romjai közül való; az üzemnek jelentékeny nehezítésével jár, különösen akadályozza a katonai czelokra való felhasználást. A különböző időknek szükséges átszámításai könnyen hibákat okoznak s nehezítik a rendelkezéseket szükséges módosításait. A stargardi meridiánt ajánlja, melyből később majd a középeurópai időegység fog válhatni; tehát egész Közép-Európának Németországból kellene megtudnia, hogy hányat ütött az óra?

* **Ingatlanok forgalma** a debrecz. kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóságnál f. évi márcz. 14-től 21-ig. Taphen Jenő és neje Brandl Mária veszik Nemes Antal éj neje Braschner Mária házat 3000 frtért. Nagy Ferencz és neje Fiók Victoria veszik Kovács Ferencz és neje sesta kerti szőlőjét 1250 forintért. Ungvári Andor veszi Geréb Julianna Burai Józsefné és társai házat ondódi földével 6006 frtért. Zsiga János és neje Birinyi Sára veszik özv. Nagy Sándorné Nagy Julianna csapó kerti szőlőjét 400 frtért. Megyesi Miklós és neje Tamási Eszter, és özv. Tamási Józsefné Szücs Julianna veszik Komlóssy Arthur vénkerti szőlőjét 750 frtért. Tamási Sándor és neje Balla Julianna veszik özv. Fodor Sándorné és társai házat ondódi földével 2800 frtért. Nagy Mihály és neje Buzás Julianna veszik Dul Julianna Jöch Jánosné és társai házat ondódi földével 2800 frtért. Deák Sándor és neje Mikó Julianna veszik Radai Miklós szőlőjét 390 frtért. Parragh Mór veszi Szőlősi János és Balogh Eszter Gál Imréné sáta kerti veteményes földét 2900 frtért. Szathmáry János veszi özvegy Borsos Ferenczné vénkerti szőlőjét 775 frtért. Buzás Elek veszi Keresztési Mihály szépesi tanya birtokát 17500 frtért. Szabó Péter és neje Finta Julianna veszik Lakatos József vénkerti szőlőjét 750 forintért. Nagy Mihály és neje Buzás Zsuzsanna veszik Tóth Ferencz és neje Pallagi Ludovida vénkerti szőlője egy részét 325 forintért. Berger Jenő és Rösler Richard veszik Boschetti András földét 9000 frtért. Kovács János és neje Tökés Róza veszik Böszörményi Pál és neje Liptai Eszter házat ondódi földével 4000 frtért. Kis József veszi neje Szalai Julianna háza és ondódi földé fele részét átruházás czimén 600 frtért. Hornyak István veszi Horváth István és neje Lókodi Julianna homokkerti szőlőjét 750 forintért.

* **Hivatalos órák.** A debreczeni m. kir. fővármhivatalnál f. évi apr. hó elsőjétől a hivatalos órák reggeli 8 órától d. u. 2 óráig tartanak.

* **Moretti,** a hirneves festmény restaurator és arczkép festő, ki feltűnést keltett a régi képek felfedezésével, városunkba érkezett, hogy az esetleg itt található régi képeket is restaurálja, valamint hogy itt festészeti tanulmányokat tegyen. Azt hisszük, hogy sokan fogják megragadni az alkalmat, hogy Moretti művészetét igénybe vegyék, mert ő képrestaurálásán kívül arczképek után olajfestményeket is készít Moretti az erdélyi muzeum képtár és váci székesegyház festmény-restauratora, legutóbbi időben legmagasabu megbízás folytán Ferdinánd bolgár fejedelem arczképét festette,

s a kép annyira sikerült, hogy a fejedelem teljes meglepedését érdemelte ki. — Moretti a Bikában van szállva s csak pár napig marad városunkban. — A művészek egy igen sikerült arckép festménye van kiállítva Zádor Lajos kirakatában; a kép Billrottot, a hírneves bécsi orvost ábrázolja.

* Tanulmányut. A debreczeni kereskedelmi akadémia f. é. május közepén tanulmányi körutat rendez önként jelenkező tanulóival Magyarországi déli vidékére. Ez utazás célja egyfelől a tanulók általános földrajzi és iparműtani ismereteinek gyarapítása gyakorlati szemléltetés útján, másfelől az ország déli részeiben levő jelentékenyebb ipartelek és egyéb nevezetességek megtekintése, többek közt az Al-Dunán a k, mint egyik forgalmi fontnak megismerése. Indulási ideje: f. évi május hó 14 vagy 15-e, hazaérkezés május hó 24 vagy 25-én. Megtekintendőek: Szegeden a rekonstruált város és építményei, — Tiszasszabályozási és védőművek, kenderfonó, gyufa, paprika gyárak, Somogyi könyvtár. Szabadkán a város és épületei, palicsi fürdő. Ujvidéken a város és épületei, selymfonó gyár, Pétervárad vára, esetleg kirándulás Karloviczára, Belgrádon: a város és épületei, régi vár, történelmi nevezetességek, muzeum, szőnyeg, selyemkeme és bőrgyárak. Oravicán, Aninán és Steierlaken: vasművek, kőszén, ólom, ezüst és márványbányák. Orsován: vaskapuszabályozási munkálatok, Adakaleh szigete, Korona-kápolna. Herkulesfürdő: gyógyfürdők, világfürdői berendezés. Temesvárott: város és épületei, vár, villamos telep, szesz-, sörgyár, közraktárak, hangszergyár. A radon: város és épületei, vértanúk szobra, esetleg borpincék. Mezőhegyesen: állami ménes, minta gazdaság, czukorgyár. Az ut költéségi minden egyes tanulóra nézve vasuti és hajózási menetdíjakat szállást és élelmezést belevéve, 36 forintban vannak megállapítva.

* Tehén tolvaj. A Halápon Molnár Samuelné gulyájából ösmeretlen tettes egy tehenet ellopott. A csendőrség nyomozza a tolvajt.

Temetés. Horváth Mihály városi bizottsági tagot hétfőn d. u. nagy részvét mellett temették el. A koporsót koszorúköze borította. A temetési szertartást Dicsőfi József ev. ref. lelkes vezegte. A családától a következő köszönetnyilvánítást vettük: Mindazon tisztelt rokonok, jó barátok, pályatársak, általában a tisztelt résztvevő közönség; kik felejthetetlen jó férjem, néhai Horváth Mihálynak végtiszességtételén megjelentek, s ez által alig vigasztalható, bámulatos szívemre balzsamként hatottak, fogadják ez uton is szíves köszönetemet. Özvegy Horváth Mihályné, gyermekeim nevében is.

* A citromok hazája. Majdnem hihetetlen dolgokról beszél az a statisztika, a melyet svájci lapok szerint a római statisztikai intézet újabb összeállítás. E szerint Oszországban 336 olyan község van, a melyeknek egyáltalában nincs temetőjük; a halottakat egyszerűen belölik a templomok pinczéibe. 200,000 embernél több lakik 37,203 teljesen egészségtelen pinczében, 9000-en pedig sziklába vajt odukban tartózkodnak. 1700 községben csak ünnepnapokon esznek kenyert, 4965 község pedig a nagy szegénység miatt teljesen visszatartja magát a husevéstől. 600 községben egyáltalán nem kaphatni orvosi segélyt. 104 községben a nép maralia-lázban szenved; a pellagrosának nevezett bőrbetegségben szenvedők száma 110,000-re rug. 100 lakos között átlag véve 63 van olyan, a ki sem inni, sem olvasni nem tud.

Színház.

— Márcz. 24. —

Jászai, mint Stuart Mária.

Zsuffolt ház előtt fejezte be tegnap Jászai Mária vendégjátékait Debreczenben. A debreczeni közönség azon szerencsében részesült,

hogy a kiváló művésznőnek, ki örök dicsősége marad a magyar színpadnak, három alakításában gyönyörködhetett. Elektrát nálunk kétszer játszotta, újabb vendégszereplése alkalmával pedig Medeate és Stuart Mária-t mutatta be. Mig Elektrában és Medeában a női szenvedélyességet, addig Stuart Mária-ban a női fenségét tolmácsolta. A szerencsétlen királynő fájdalmát éppen úgy interpretálta, mint fenségét s mindjárt az első felvonás azon jelenetében, mikor Mortimer (Góth) tudtára adja az ítéletet, oly megkapó művészetet fejtett ki, mely feledhetlen lesz azok előtt a kik látták. Fokozódott a hatás s a női fenség magasan kidomborodott, midőn Erzsébetnek a szemébe vágta: »A porba most, mert én vagyok királyod!« Megrázó hatással volt a közönségre az ötödik felvonás bucsu-jelenete s a közönség szünni nem akaró tapsokkal adózott a művésznőnek, ki fényes tehetségével meghódít és elragad mindenkit. Ünnepszamba mennek azon színházi előadások, midőn Jászai Mari személyesítette színházunkban a magas röptű tragoedia alakjait. A vendégszereplő művésznőn kívül ki kell még emelnünk Góthot (Mortimer), ki izmosodó tehetségének adta tanujelét és Balassát (Burleigh báró), ki most is gondos alakítást mutatott be.

Holnap lesz az utolsó előadás. A balsikerű szinidény holnap véget ér. Szintársulatunk tagjai szétoszlanak, ki erre, ki arra, int a vándor-madarak. Az ismert s szeretett alakok közül csak kevesen térnek vissza, — egészen más, új társulat lesz az, melylyel az új szinígazgató ösztárel bevonul. Kövesse szerencse és siker szintársulatunk tagjait vándorutjukban s ha a sors őket egykor visszahozza, találjanak itt szerencsésebb színházi állapotokat, mint a minővel jelenleg küzdöttek!

DEBRECZENI VÁROSI SZÍNHÁZ.

Szerdán 1891. márczius hó 25-én,

Andorffy Péter bucsu felléptéül és jutalomjátékául:

A csizmadia mint kísértet.

SZEMÉLYEK:

Alpári, földesur	— — —	Bérczi
Karádi, orvos	— — —	Góth
Sas István, csizmadia-mester	— — —	Püspöki
Örzsé, felesége	— — —	Havyné
Zsuzsi leányuk	— — —	Palotai P.
Miska, csizmadia-inas	— — —	Andorffy Péter
Bálint, Miska gyámja	— — —	Benedek
Kallósi, molnár-mester	— — —	Némethy
Mózes, zsidó	— — —	Szabó L.
Hajdu	— — —	Szentos
Inas	— — —	Karacs

Holnap, csütörtökön 1891. márczius hó 26-án

páros bérletben.

utolsó előadásul:

Tűz a zárdában

és

Borbély, mint Don Juan.

CSARNOK.

Hollandi emlékek.

Irta s a »Csokonai-köre« márczius 19-iki estélyén felolvasta: Nagy Zsigmond.

(Folytatás.)

Ha való, a mit ő beszélt, akkor én a szerencse kiváló kedvencének mondhatom magamat, mert én előttem minden társaságnak ajtai nyitva állottak. Magam is számos egyletnek lévén részint tényleges, részint névleges

tagja, érintkezésbe jöttem a legkülönbözőbb rangú és állású emberekkel, a kik közül többeknek családi tűzhelyénél is szívesen látott vendég lévén, bőséges alkalmam nyílt a hollandi családi élet szentélyébe beható pillantásokat vethetni.

A hollandus apa egészen családjában és családjának él.

Kimondhatatlan gyönyörűségére szolgál a léleknek, látni azt a páratlan harmóniát, melyben a családtagok egymással élnek s azt a ragaszkodó szeretetet, melyet egymás iránt tanusítanak. Midőn ezeket írom, önkénytelenül rotterdami kedvelt barátaim, a Voerhoeve és Zuermond családok jutnak eszembe, kiknek vendégszerető körében utolsó husvétü szünidőmet, közel három hetet töltöttem.

Nem tartom érdektelennek lehető röviden vázolni önök előtt, hogyan telik el egy nap egy hollandi családban, értvén természetesen a magasabb körökhöz tartozó családokat. Az öreg Voerhoeve bankár s háza Rotterdam legelső háza közé tartozik s így az ott uralkodó rend némileg irányadóul tekinthető.

Reggel nem kelnek korán egész Hollandiában sehol s így itt sem. Én nem lévén hozzá szokva a sokáig való alváshoz, jóval előbb ébren voltam, mint bárki a háznál, s így mindenre jól emlékezem. 7 órakor reggel megszólal az utcai csengetyű, s a legelső cseléd kibujva ágyából álmos szeméit dörzsölve fut le a lépcsőkön, s beveszi a kapun a tejet, melyet a »melkboer, (tejes paraszt) hozott. Azután a többi cseléd is előbujnak s a háló kabinetek ajtaján sorba be kopogtatva, bekiáltanak, hogy »Mynheer het is half acht« (uram! fél nyolc!) mire egytetemes mozgólódás támad.

Nyolcz órakor pontban megszólal a csengetyű, jelentvén, hogy készen a reggeli és siet mindenki az étterem felé. A reggeli teje főzött árpakása pépen kezdődik, azután jó thea tejjel vagy a nélkül, hig tojás, sajt és vaj. Reggeli vége felé újra szól a csengő, megnyílik az ajtó és jő be a cselédség, hozván mindenik egy széket is magával s azon helyet foglal. Most a család feje elővesz egy »Áhítat órát«. felolvassa a mára szóló részt, azután a Bibliából egy fejezetet, s végül rövid imát mond s azzal felszabadítja az asztalt. Ez minden hétköznapi reggel így megy. Ezután kiki dolga után megy. A férfiak a »kantoor«-ba (comptoir), a gyermekek iskolába, a nagy leányok házi dolgokhoz látnak. A szobák mindenütt kettős szőnyegretekkel lévén befödve, söprögetni nem kell, csak a felső szőnyegeket szedik föl, s porolják ki kegyetlen módon. 12 órakor van a kávézás ideje, a mikor hideg sült, vagy kis biefstuk is kerül az asztalra, különben ép olyan, mint a reggeli volt. 5 és 6 óra közt van aztán az ebéd, a mely egy, legfőleg két tál ételből áll. Ez is rendszerint sült, 3 féle garnirunggal, melyek között a legfőbb szerepet az »aardappel« vagyis a kolompér játssza. Zöldsegeiket csak párolva adják föl s megszvik az ember ott mindenféle füvet saláta czim alatt. A hollandus ebédek valóban nem dicsekszenek valami nagy változatossággal, de a mit esznek, az első minőségű és nagyon tápláló. Ebéd után 7 órakor jó a thea, mely a vizitezés ideje is. Ekkor adatnak meg a festvisitek, s ekkor fogadják a rokonokat és jó embereket. Ilyenkor aztán van ott is egy kis friss terefere, szerencsen-mosdatás, egymás erényeinek kisebbitése, egymás hibáinak nagyítása, mint ez általán mindenütt előfordul a világon. Az est többi részét ének, zene, valamely művészeti, irodalmi, vagy egyházi napi kérdés megbeszélése, sőt valóságos megvitatása foglalja el. De különösen a theologia, a hit-tudomány az, mely minden hollandus társaságnak legkedvenczebb társalgási tárgyát képezi, a mibe mindenki beleszól még a nők is, sőt tán inkább mint a férfiak,

s dícséretükre legyen mondva, bámulatos alapossággal.

Este 11 órakor van a soupé, a vacsora, a melyet szintén imával kezdenek és imával végeznek s a melynek elköltése után éjfékor térnek nyugodni az emberek.

Ez a későn fekvés Hollandia minden városában megcsontosodott szokássá vált, s anynyira kihat minden intézményükre, hogy a boltokat pl. este 11 óra előtt soha sem zárják be s a bevásárlások legfőbb ideje este 8—10 óra között van, a mikor a nappali fényben ragyogó utcákon s fényes kirakatok előtt nyüzsgő a népség s ember ember hátán van.

A bevásárlásokról lévén szó, itt tartom főlemlítendőnek azt a sajátságos körülményt, hogy Hollandiában a sajt és vaj számára épített gyönyörű üvegesarnokokat kivéve, tulajdon képpen piac nincs.

Hollandia az egyetemes házalás országa. Mindent a házhoz, a gazdasszonyoknak helyébe visznek. Tejet, tojást, húst, zöldséget, gyümölcsöt, kenyeret, és tüzelő anyagot. E sajátságos szokás természetesen ép ily sajátságos eszközököt hívott életbe önmagának megvalósítása végett.

Mintha a hollandoknak 50%-ja nagykorában tanuló járná, mindnyájan kétkerekű járókocsikat tolnak maguk előtt, a melynek a tengelyén egy rendszerint fedett láda van s abban a kézbesítendő kenyér, hus, tojás, vagy egyéb áru.

Némely ilyen láda nagyon is meg lévén terhelve, segítségre is van a „loopman"-nak (futóembernek) szüksége, a mely segítséget e célra idomított kutyák szolgáltatják. Sajátságos látványt nyújt az idegennek nézni, hogy megigyekezik a jámbor hollandus kutyád magával. Néha nagyon komikus jelenetek is tárulnak szemünk elé. Különösen a turf (tőzeg) és kőszén hordó kézi szekerekkel. Ezekre rendszerint igen nagy súlyt szoktak rakni, a miért is a legizmosabb, néha 2—3 kutyát is fognak eléje s illetőleg alája. No most már, ha a terhet rendeltetési helyére juttatva, visszafelé indul a hollandus kutyáival, nem egyszer megtörténik, hogy a neki iramodott kutyák tulviszik a ezélon. A hollandus neki veti a következőnek lábellenjét, de lévén ez fapapucs — klompa — és felette csuszadalmas, sokszor 2—3 percig is szánkáztaják a szilaj ebek a tükör sima és tisztára felmosott utca-kövezeten.

Maradjunk a kolompánál, és ez rávezet bennünket a hollandi népviseletre.

A „klompa" ez a hollandus nép viseletének ép oly jellemző és elengedhetlen kiegészítő része, mint az oláhoknál a bocskor, az alföld magyarjainál a rávás eszima. Azonban esinosság dolgában tán minden olesó végtagvédő hüvelyek között a legutolsó helyen áll. Rendszerint nyír- és nyárfából készítik s bármily kiesiny lábra, a mi különben Hollandiában nem igen fordul elő, meglehetősen mennyiségű fa kivántatódik, elannyira, hogy vannak oly rémséges terjedelmű klompák, melyek összeaprítva egy szerényebb igényű kis hivatalnoknak egész télre elegendő tüzelő anyagot szolgáltatnának.

Felettébb sajnálom, hogy ethnographico-physiologiai vizsgálódásaim nem hatolhattak oly mélyre, hogy egész határozott pontossággal megmondhatnám önöknek, a lábak természetes nagysága igényli-e ezeket a szertelen lábbeliket (milyen rossz szó ez, hisz nem a eszima a lábbeli, hanem a láb eszimabeli!), avagy a klompák felettébb kényelmes többsége ad alkalmat a hollandus lábának a tultengésre.

Azonban hagyjuk a rossz éleceket. Tény az, hogy a klompa rendkívül áldott, takarékos és sok ezélu lábtartó. Először is soha sem kell foldatni. — Ha véletlenül mégis elrepedt, viszik a kovácshoz és az ráfot huz rá és ismét használható.

Aztán nem kell subiczkolni, s így a klompa viselés hathatós segítő eszköz arra, hogy a népet a szurtosságról leszoktassa, hisz tudjuk, hogy a subick egyenlő arányban áll a népek tisztátalanságával, lévén éppen a legtöbbet subiczkoló polgártársaink, a suszter inasok a leg-szurtosabb teremtményei a világnak.

De azért ne higgyük, hogy a klompák teljesen puczovátlan állapotban élnek le napjaikat; nem, ezek is részesülnek időnként való kinyalálásban, csak hogy a felvilágosodott nyugot néphez illőleg fehérre meszeltetnek.

(Folyt. köv.)

Közgazdaság.

Szénsav a borban. Delbrück, Hayduck és mások kísérletei által ki lett derítve a sör erjedésénél, hogy a szénsav ugyan befolyással van a sörnövekedésére, de magára az erjedés folyamára nincs befolyással. Müller H. a bor erjedésénél hasonló eredményre jutott, és azt találta, hogy a szénsav, ha elegendő mennyiségben van, igen jó conserválási eszköz bornál. A gyakorlati pinczészetben e tény igen fontos. Köztudomásu, hogy a bor az erjedés befejezése után igen gazdag szénsavban s hogy a lefejtésnél abból sok elvész és levegő által helyettesítettik, mely a bor érésére előnyös változást idéz elő. Közönséges bornál ezen szénsavvesztés, addig míg a bor fiatal, nem jár veszélylyel, minthogy oxdatiója folyton gyorsan pótoltatik. Ó-boroknál a szénsavvesztés nagyobb veszélyt képez. Azért is nemcsak azon kell lenni, hogy a hordóban levő ürestér szénsavval pótolassék a hordóknak ezélszerű dugaszolása folytán, hanem, hogy a borszénsav tartalma lehetőleg megtartassék. Azért is olyan lefejtő készülékeket kell alkalmazni, a melyeknél a szénsavvesztés lehetőleg esékély, a mit az által lehet elérni, ha a lefejtés teljes légelezéssel és nyomással eszközöltetik. A Weinlaube szerint azonban gyakorlati okokból többé-kevésbé le kell mondani a szénsav megtartásáról. Arra se lehet gondolni, hogy szénsavgaz mesterségesen vezetessék a borba. Nagyobb sikert lehet folyékony szénsav hozzáadásával elérni. De a legegyszerűbb az olyan bort, melyben kevés a szénsav, fiatal borral összeházasítani. A tölben lefejtett borok többnyire elegendő szénsavat tartanak meg.

(G. M—k)

Budapesti gabonatözsde. Március 24-én. Buza tavaszra 8:50 pénz, 8:51 áru, máj.—jun. 8:30 pénz, 8:32 áru, őszre 7:98 pénz 7:96 áru. — Tengeri (új) 1891. máj.—jun. 6:32 pénz, 6:36 áru. Zab tavaszra 7:02 pénz, 7:04 áru, őszre 6:11 pénz, 6:25 áru. Káposztarepeze aug.—szept. 14:95 pénz, 15:05 áru.

Kőhányasi sörtesítélet.

A sörteskereskedelmi csarnok jelentése.

március 23.
a) Hízott sörtes árak: I. Magyar első rendű: 1) Öreg nehéz (páronként 300—400 klgon felüli súlyban) 47.—48.—. Öreg közép (páronként 300—400 klg sulyban) —. — 3. Fialat nehéz (páronként 320 klgon felüli súlyban) 49.—50.— 4. Fialat közép (páronként 251—320 klg, sulyban 49.—50.— 5. Fialat könnyű (páronként 250 klgig terjedő súlyban) 49.—51.— II. Magyar szedett: 6. Nehéz (páronként 280 klgon felüli súlyban) —.—.— 7. Közép (páronként 220—210 klg, sulyban) 49.—50.— 8. Könnyű (páronként 220 klgig terjedő súlyban) 4.—50.—. III. Szerbiai: 9. Nehéz (páronként 260 klgon felüli súlyban 49.—50.— 10. Közép (páronként 220—260 klg, sulyban) 49.—50.— 11. Könnyű (páronként 220 klgig terjedő súlyban) 48.—49.— Sörtes létszám: márc. 20. napján volt készlet 104,745 darab. A hízott sörtes üzletirányzata: Könnyű áru keresett. Hízalni való sörtes —.—.—, malacz (4—11 hónapos korban, felhajtattott —)

Szerkesztői üzenet.

—1— s urnak, helyben. Igazat adunk önnek abban, hogy az egyes társulatok, egyletek s pénzüzetek közgyűléseiről szóló hírlapi tudósítások nem érdeklők az olvasó közönség zömét, csupán az illető köröket. Abban is igaz van, hogy a debreczeni hírlapok tul-

zásba viszik a közgyűlésekről szóló tudósításait s az olvasó közönség bosszankodik, midőn hétfőn közgyűlési tudósításokkal látja tele tömve a lapokat. Ez azonban olyan megrögzött régi baj, melyen mi magunk s egyszerre nem segíthetünk. Itt minden társulat, egylet s pénzüzet — a lapokban hirdett közgyűlési meghívók fejében — megkívánják a lapoktól, hogy közgyűléseikre tudósítokat küldjenek s nagyon megaprehendálnak, ha a tudósítást nem rőffel mérjük. Azt a fáradságot persze nem veszik maguknak az illető társulatok, hogy tudósításokkal maguk lássák el a lapokat, hanem fáradjon, szaladgáljon az újságíró, a ki a vasárnadi munkaszünetet és pihenést nem ismeri, sőt a közgyűlések évadján éppen akkor van a legtöbb dolga. Annnyira követelők e tekintetben az egyletek, hogy a legutolsó társaskör is megkívánja azt, hogy a lapok az ő közgyűléseivel foglalkozzanak, különben nem járják a lapot. Ilyen körülmények közt ugyszólván kényserhelyzetben vannak a lapok, mi azonban e kényserhelyzetben is megtesszük azt, hogy a mely közgyűlésre meghívót nem kapunk, arról nem veszünk tudomást. Így tettünk például a gazdasági egylettel: Fáradságunkért annyi figyelmet legalább megvárhatunk hogy meghívó után, vagy más illő módon értesítsenek, bennünket a közgyűlés határidejéről!

D, urnak, H. Böszörmény. A halálhírt már köztöltük, így a nekrolognak nem vehetjük hasznát. Gyorsabb értesítéseket kérünk.

Felelős szerkesztő: **Kósa Barna**
Kiadók: **Szinay Gyula** főszerkesztő,
Dr. Bakonyi Samu, főmunkatárs.

Nyilttér.

Leszállított árak.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a házban folyó építkezések folytán üzlethelyiségemből kénytelen vagyok **egy időre** kiköltözni s ennek következtében az üzletemben főlhalmozva lévő árukat március 1-sejétől kezdve

beszerzési árak mellett

árusítom el.

Tisztelettel
BENYÁTS EMIL.

Eladás.

Köztudomásra hozom, hogy a Debreczeni nőegylet-kisemester utczai 1437 sorszámu házastelke, s 11 és 1/2 cat. hold ondódi földje megvételére **egy együttesen, mint külön-külön is tehetők** vételi zárt ajánlatok, melyek f. március hó 28-ának d. e. 12 órájáig nálam adandók be.

Debreczen 1891. március 25-én.

Veressné Szathmáry Teréz,
nőegyleti elnök.

Hirdetés.

A tavaszi idényre nagy mennyiségben vásárolt

NŐI RUHASZÖVETEK

hozzávaló legújabb diszek már raktárunkra érkeztek s azokat újonnan megnagyobbított üzlethelyiségünkben igen jutányos áron árusítjuk el.

Az idén igen nagy választékban hoztuk **napernyőket** feltűnő olesó árakhoz.

Szabó Lajos fiai.

Rickl József Zelmos DEBRECZEN.

Ajánl valódi **oberndorfi répa-magot**, legjobb minőségű **francia és magyar luczerna-**, vörös virágú **lóhere-**, ugyszintén angol és francia **fűmagot**.

Buza pácóláshoz legjobb minőségű **kékkövet**, továbbá **gépölajat**, olajban tört **festékeket**, mindennemű **fűszerárúkat**, legjutányosabb árakon.

A temesvári és aradi **tömörített marha-trágya gyáráktól** az egyedüli fő-raktárt átvettem és elfogadok egész kocsis rakományra való, vagy kisebb mennyiségű megrendeléseket is.

Kiadó bolthelységek.

A Czegléd-Battyányi-utcán levő kupa-polás házban

a sarokbolt

s a mellette levő üzlethelyiség egyenkint vagy a kettő egybeszakítva

kiadó.

Értekezhetni a háztulajdonossal.

Vetni való Bükköny,
arankamentes luczerna, lóhere,
óriási répa, muhar, zab és rozsok
magvakat.

Piros bélű narancsot,

= olajba tört festékeket, =
gyorsan száradó padló-fénymázt,
és mindenféle fűszert,

átköltözködés miatt,

leszállított ár mellett

ajánl

KOHN HENRIK

fűszer kereskedése.

Főüzlet (április hó végétől kis-placz,
Rózsater 12.) Stahl-ház.

Szőlő vessző,

kitűnő csemege fajokból eladó.

Kerti lak

közel a városhoz kiadó.

Felvilágosítást ad a lap kiadóhivatala.

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: VI., külső Váci-ut 1696/99. | Városi iroda és raktár: VI., Podmaniczky-utca 14.

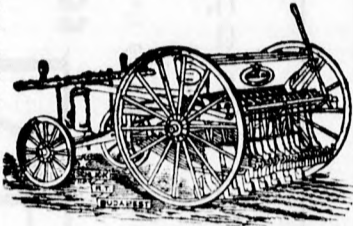
Ajánlja kitűnő és szilárd szerkezetű **gőz- és járgány cséplőkészülékeit** és számos első díjakkal kitüntetett **szabad. SCHLICK-féle 2 és 3 vasu ekéit**

és szabadalm. mélyítő-ekéit, eredeti SCHLICK- és VIDATS-féle egyvasu ekéit, — talajmivelő eszköz-zeit, boronáit és rögtörő hengereit, valamint

Schlick-féle szab. „Haladás” sorbavetőgépeit.

Készletben vannak továbbá: gabonatisztító rosták (BAKER és VIDATS rendszer), takarmánykészítő gépek, tengeri morzsolók és daralók, szabad. Jókay-féle »Hungária« daráló-gépek erőhajtásra, őrlőmalmok és olajmalomberendezések. Eredeti amerikai kévekövítő és marok-rakó arató-gépek és fűkaszaló-gépek, szállítható mezei vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.
Legjutányosabb árak.

DEBRECZENBEN minta raktár **TRNKA FERENCZ** urnál.

Árjegyzékek kívánatra ingyen s bérn.

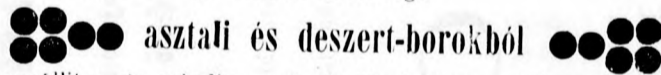
ÚJ BORÜZLET

Van szerencsém a n. é. közönséget értesítenem, hogy helyben
Dr. TIHANYI SÁMUEL ur HÁZÁBAN

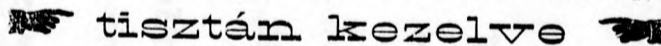
kicsinyben és nagybani kimérésre

BORÜZLETET

nyitottam. — Boraim a legkitűnőbb minőségű

vannak összeállítva és mindig egyik fő törekvésem az lesz, hogy

adhassam mélyen tisztelt megrendelőimnek.

Azon jó reményben, hogy nagy mennyiségű borkészletemnél fogva mérsékelt árakat számíthatok, ismételten hangsúlyozom, hogy főként a minőséggel a n. é. közönség igényeinek teljesen megfelelhettek; magamat szíves jóindulatukba és nagyrabecsült pártfogásukba ajánlva, vagyok

teljes tisztelettel

FELDENBLÜH MIKSA

borkereskedő Debreczenben.

Dr. Tihanyi Sámuel ur házában.

JUNKER és GARTNER

Budapest, IV. Váci-utca 21.

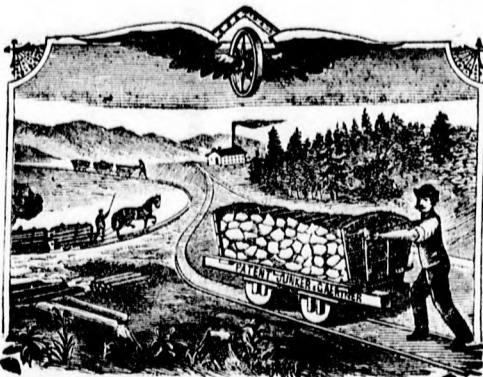
Az 1890. évi bécsi gazdasági és erdőszeti kiállításon a nagy ezüst éremmel kitüntetve.

Szállít:

szállítható és állandó mezei és erdőszeti vasutakat.

Erdészeti kocsik hosszú fa és tűzifa szállítására.

Pálya berendezések kívánatra általunk eszközöltetnek és üzemre készen átadatnak.

A „DEBRÉCZEN” NYOMDA RÉSZV. TÁRSASÁG

NYOMDÁJA

(Nagy-uj utca 1702. sz. Konrád-házban)

teljes új berendezéssel,

elvéllal mindenemü nyomtatványokat u. m. folyóiratok, számlák, körlevelek, gyászjelentések, bál- és lakadalmi meghívókat és tánczrendeket, kereskedelmi-, ügyvédi- és községi nyomtatványokat stb.

a legköltségesebb kivitelben és jutányos árak mellett.

☛ Vidéki megrendelések **Erdélyi István** nyomdai művezető nevére czimzendők. ☛

Uj vállalatunkat, hol északkelleli Magyarország legrégibb és legelterjedtebb politikai napilapja a

„DEBRÉCZEN”

s nyomatik, ajánljuk a helybeli és vidéki közönség szives pártfogásába.

☛ **Bírósági nyomtatványok készletben vannak.** ☛

Nyomatott a „Debrézen” nyomda részvénytársaság nyomdájában. 1891.